

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.45

DOI <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.2.18>

І. М. Леган

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології та соціального забезпечення
Державного університету «Житомирська політехніка»

РОЛЬ ЄВРОПОЛУ В МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ ДЕРЖАВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей діяльності Європолу та його ролі і значення у міжнародному співробітництві держав щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. У статті представлено хронологію розвитку Європолу як міжнародного правоохоронного органу у запобіганні та протидії транснаціональній злочинності. Крім того, доведено, що повноцінне функціонування Європолу розпочалося з січня 1994 року, коли було започатковано роботу управління з боротьби з наркотиками. У статті окреслено, що створення Європолу було передбачено Маахстріхтським договором (Договором про утворення Європейського Союзу), що був підписаний у 1992 році. Поступово діяльність Європолу поширювалася й на інші види кримінальних злочинів. Визначено, що однією з головних цілей Європолу є боротьба з організованою злочинністю, оскільки її масштаби, важливість і вплив вимагають загальних скоординованих дій всіх держав-членів. Проаналізовано та доведено, що Європол підтримує правоохоронну діяльність держав-членів за допомогою певних методів. Охарактеризовано держави-члени Європолу станом на 2021 рік та окреслено, що чисельність співробітників Європолу з кожним роком зростає у геометричній прогресії. У статті надано характеристику операційних угод у рамках міжнародного співробітництва Європолу з країнами світу у напрямку протидії транснаціональній злочинності. У статті доведено, що співпраця у напрямку протидії та запобігання транснаціональній злочинності ведеться відносно восьми категорій злочинів. У рамках реалізації угод здійснюється обмін досвідом, нормативно-правовими актами та методичними посібниками, організовуються спільні семінари, ознайомчі візити та консультації. У статті проаналізовано, що сторони на постійній основі обмінюються стратегічною та технічною інформацією, яка становить взаємний інтерес, а також аналітичними матеріалами з різних аспектів боротьби з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом.

Ключові слова: організована злочинність, транснаціональна злочинність, Європол, міжнародне співробітництво, запобігання, протидія.

Постановка проблеми. Глобалізаційні та інтеграційні процеси, що супроводжують держави останніми роками та створюють передумови для налагодження міжнародних контактів та посилення взаємовідносин між країнами, також створюють сприятливі умови для розвитку та виведення на новий рівень злочинності, трансформуючи її у транснаціональну та більш небезпечну, загрожуючи миру та безпеці світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, що пов'язані з особливостями міжнародного співробітництва у боротьбі із транснаціональною злочинністю, присвячені наукові доробки таких вчених, як О.І. Моїсєєв, М.П. Сви-стуненко, К.В. Юртаєва, Хайнекер Хаген Петер Фрідріх. Ф. Попри значну увагу та зацікавленість вчених до даної проблематики, окремі аспекти ролі та значення Європолу в міжнародному співробітництві держав щодо запобігання та проти-

дії транснаціональній злочинності досліджені у наукових публікаціях не достатньо.

Метою статті є всебічний аналіз ролі та значення Європолу у міжнародному співробітництві держав щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності.

Виклад основного матеріалу. Європол, Європейське поліцейське управління (англ. European Police Office, Europol) – це установа, що забезпечує правопорядок у Європейському Союзі та займається збором інформації щодо кримінальних злочинів.

Помилковим є думка про те, що Європол – це відгалуження Інтерполу, чинне в країнах Європейського Союзу. Інтерпол та Європол – це дві абсолютно різні структури. Перша угода про взаємодію між ними датується 2001 роком, а системна спільна робота розпочалася у 2005 році, коли була складена так звана «дорожня карта», на якій були відзначені можливі зони спільної діяльності у сфері протидії торгівлі людьми, тероризму та жорсткому поводженню з дітьми. У 2007 році співпраця цих двох організацій посилилася шляхом відкриття бюро зв'язку Інтерполу в штаб-квартирі Європолу в Гаазі. Цей важливий крок був зроблений з метою налагодження обміну інформацією про злочинну діяльність в Європі, а також погодження стратегії спільних дій, що розробляються в Гаазі та Генеральному секретаріаті Інтерполу у французькому Ліоні.

Створення Європолу було передбачено Маастрихтським договором (Договором про утворення Європейського Союзу), що був підписаний 7 лютого 1992 року. Повноцінне функціонування Європолу розпочалося з січня 1994 року, коли було започатковано роботу управління з боротьби з наркотиками. Поступово діяльність Європолу поширювалася й на інші види кримінальних злочинів.

Сьогодні Європол діє на основі Регламенту Європейського Парламенту та Ради ЄС від 2016 року та має офіційну назву «Агентство ЄС з правоохоронного співробітництва» (далі Європол). У даному Регламенті зазначається, що серйозні злочини часто виходять за межі внутрішніх кордонів, у зв'язку з чим Європол повинен підтримувати та посилювати діяльність держав-членів та їх співробітництво у запобіганні та боротьбі з серйозними злочинами, які зачіпають дві або більше держави-члени.

Тому однією з головних цілей Європолу є боротьба з організованою злочинністю, оскільки її масштаби, важливість і вплив вимагають загальних скоординованих дій всіх держав-членів.

Хронологія розвитку Європолу (Europol) як міжнародного правоохоронного органу у боротьбі із транснаціональною злочинністю представлена у табл. 1.

Європол підтримує правоохоронну діяльність держав-членів за допомогою:

Таблиця 1

Хронологія розвитку Європолу (Europol) як міжнародного правоохоронного органу у боротьбі із транснаціональною злочинністю [3]

Рік	Подія
1970	Створення групи Треві міністрами внутрішніх справ та юстиції Європейських співтовариств, що стало першим кроком в напрямі реального співробітництва між європейськими поліцейськими силами
1991	Створення Центральноевропейського слідчого управління (Європол) для боротьби з міжнародним незаконним обігом наркотиків та організованої злочинності
1993	Підрозділ Європолу по наркотикам (EDU) створено за угодою міністрів та через декілька місяців місцем базування стає Гаага
1994	Підрозділ Європолу по наркотикам (EDU) починає свою діяльність в Гаазі
1995	Угода Конвенції про заснування Європолу згідно зі статтею КЗ Маастрихтського договору
1999	Призначення першим директором Європолу колишнього координатора EDU. Запровадження перших файлів аналізу (AWF), одного з перших інструментів Європолу для збору, обміну та обробки інформації та розвідданих. Перша публікація Щорічної доповіді про організовану злочинність
2000	Рішення про створення Інформаційної системи Європолу (EIS)
2001	Підписання перших угод про співробітництво з третіми сторонами (Ісландія та Норвегія). Створення Цільової групи по боротьбі з тероризмом (CTTF) при Європолі
2002	Створення інструменту безпечного обміну інформацією Європолу (InfoEx). Підписання угоди про співробітництво з США.
2005	Призначення Макса-Петера Ратцеля (Німеччина) директором Європолу. Чисельність співробітників Європолу становить 500 осіб, серед яких офіцери зв'язку, національні експерти, стажери та підрядчики.
2006	Європол приймає 100 офіцерів зв'язку. Перша публікація Оцінки загроз організованої злочинності (OCTA)
2007	Перша публікація звіту про терористичну ситуацію та тенденції в ЄС (TE-SAT)

2009	Призначення Роба Уейнрайта (Сполучене Королівство) директором Європолу. Запуск додатку Європолу для безпечного обміну інформацією (SIENA)
2010	Європол стає агентством ЄС. Встановлення багаторічного політичного циклу у відношеннях серйозної та організованої злочинності (EMPACT)
2011	Урочисте відкриття нової штаб-квартири Європолу королевою Беатрикс. Перша Європейська Конвенція начальників поліції (EPCC)
2013	Відкриття Європейського центру кіберзлочинності в Європолі
2015	Європол приймає 200 офіцерів зв'язку. Запуск спільної оперативної групи (JOT) MARE)
2016	Створення Європейського контртерористичного центру (ECTC) при Європолі. Запуск веб-сайту «Самі розшукувані втікачі в Європі». Створення Європейського центру по боротьбі з незаконним ввезенням мігрантів (EMSC) при Європолі. Розміщення запрошених офіцерів у гарячих точках Греції та Італії. Чисельність співробітників Європолу становить 1000 осіб, серед яких офіцери зв'язку, національні експерти, стажери та підрядчики.
2017	Із новою Постановою змінено офіційну назву Європолу на Агентство Європейського Союзу по співробітництву в правоохоронній сфері
2018	Призначення Катрін де Болле (Бельгія) виконавчим директором Європолу

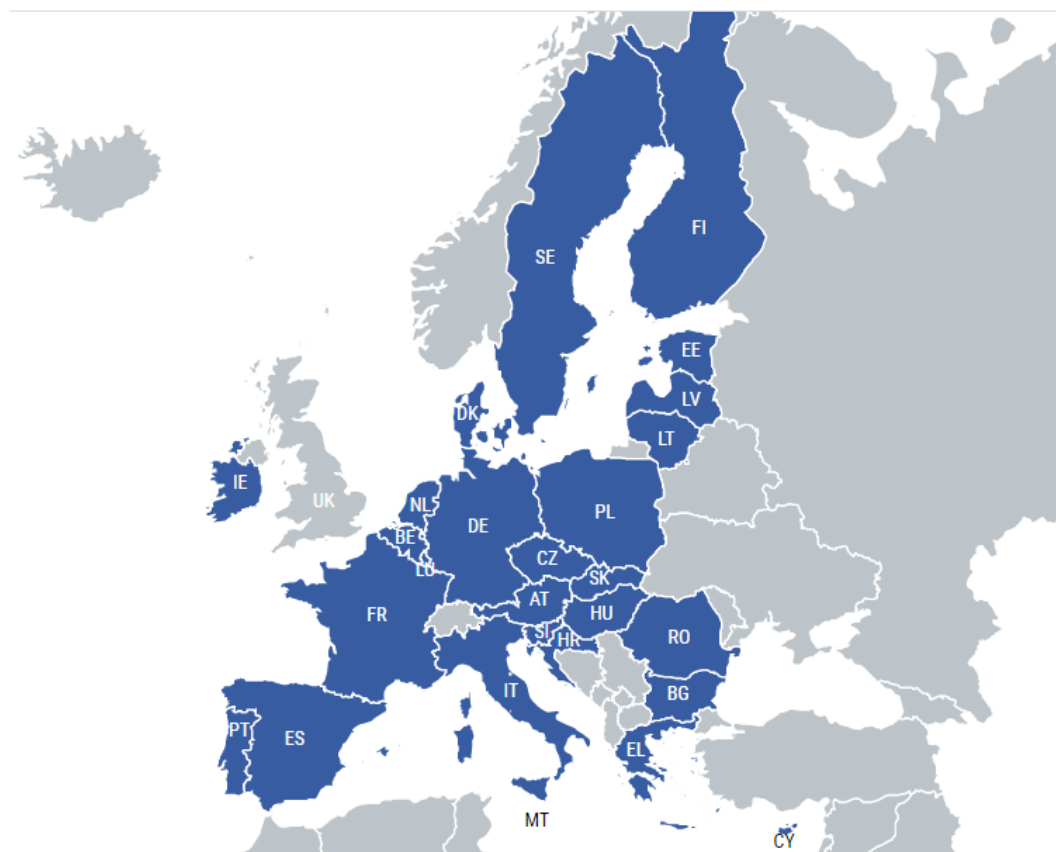

Рис. 1. Держави – члени Європолу станом на 1.01.2021 р. [3]

Умовні позначення: SE – Швеція, FI – Фінляндія, EE – Естонія, DK – Данія, LV – Латвія, LT – Литва, PL – Польща, IE – Ірландія, NL – Нідерланди, BE – Бельгія, LU – Люксембург, DE – Німеччина, CZ – Чехія, FR – Франція, HU – Угорщина, SK – Словачія, AT – Австрія, HR – Хорватія, SI – Словенія, RO – Румунія, BG – Болгарія, EL – Греція, IT – Італія, MT – Мальта, ES – Іспанія, PT – Португалія, CY – Кіпр

- сприяння обміну інформацією між агентством та офіцерами зв'язку Європолу;
- забезпечення оперативного аналізу і підтримки операцій в державах – членах ЄС;
- надання експертних знань і технічної підтримки для розслідувань та проведення операцій в ЄС під наглядом та за юридичною відповідальністю держав-членів;

- складання стратегічних звітів (наприклад, оцінок загроз) і аналізу злочинності на основі інформації та розвідданих, наданих державами-членами або зібраних з інших джерел;
- допомога у гармонізації методів розслідування в державах-членах, організація інформаційних заходів для співробітників правоохоронних органів ЄС з метою підвищення їх

обізнаності та допомоги у розслідуванні транснаціональних злочинів та міжнародних справ.

Держави – члени Європолу станом на 1.01.2021 р. представлені на рис. 1.

Чисельність співробітників Європолу з кожним роком зростає у геометричній прогресії. Так, якщо у 2001 році їх кількість становила 323 особи, то вже у 2020 році четверо більше – 1 323 особи (рис. 2), що свідчить про розгалуження діяльності організації та сфер її функціонування.

Кількість співробітників держав – членів Європолу представлена нерівномірно, про що

свідчить табл. 2. Так, найбільша кількість співробітників (104 особи) представлена Нідерландами, 103 особи – Іспанією, а найменша кількість (1 особа) Люксембургом.

Перші підписання операційних угод у рамках міжнародного співробітництва Європолу з країнами світу у напрямку протидії транснаціональній злочинності датуються 2001 роком. Підписантами тоді була Ісландія та Європол, документом, що підписується, – Угода між Ісландською Республікою та Європолом (табл. 3).

Висновки і пропозиції. Співпраця у напрямку протидії та запобігання трансна-

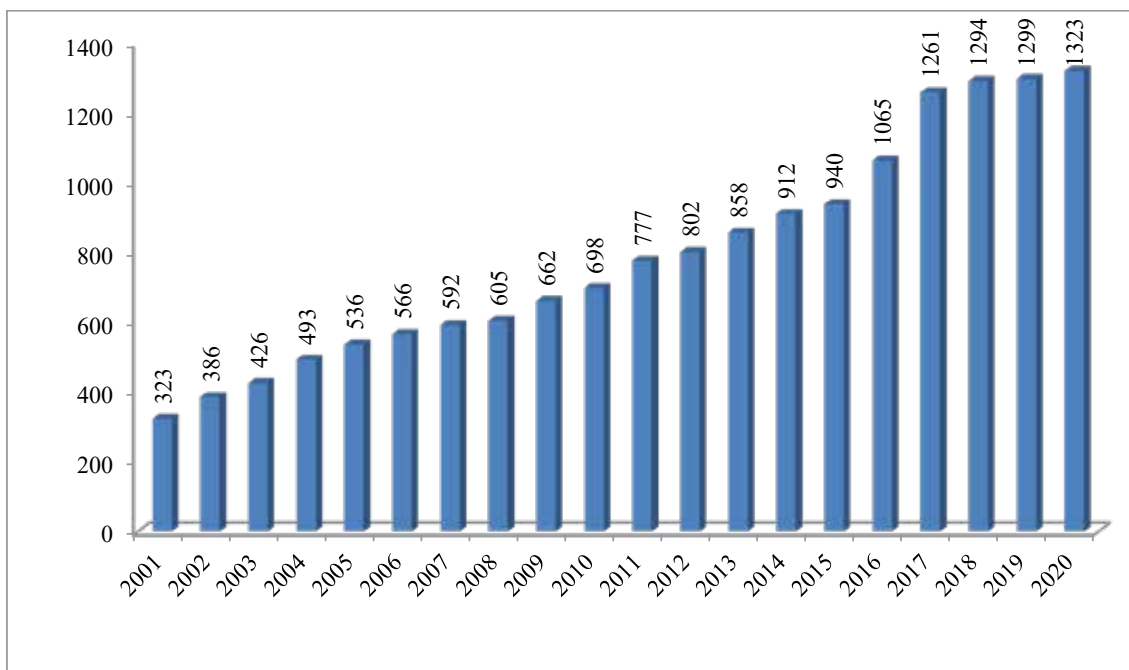

Рис. 2. Чисельність співробітників Європолу у 2001–2020 рр. [3]

Таблиця 2

Кількість співробітників держав – членів Європолу [3]

Країна – член Європолу	Кількість співробітників	Країна – член Європолу	Кількість співробітників
Нідерланди	104	Литва	14
Іспанія	103	Фінляндія	13
Італія	88	Чехія	12
Греція	79	Ірландія	10
Румунія	75	Кіпр	10
Німеччина	67	Швеція	9
Франція	55	Словачія	7
Португалія	49	Австрія	6
Польща	37	Естонія	5
Бельгія	32	Данія	4
Болгарія	27	Латвія	3
Угорщина	23	Мальта	2
Хорватія	18	Люксембург	1
Словенія	15		

**Операційні угоди у рамках міжнародного співробітництва Європолу з країнами світу
у напрямку протидії транснаціональній злочинності [3]**

Країна	Назва операційної угоди	Дата підписання
Албанія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Україною та Республікою Албанія та Європолом	9.12.2013
Австралія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Австралією і Європолом	20.02.2007
Боснія та Герцеговина	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Боснією і Герцеговиною та Європейським поліцейським управлінням	15.01.2016
Канада	Співпраця між урядом Канади та Європолом	14.10.2002
Колумбія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Україною та Республікою Колумбія і Європолом	24.06.2009
Грузія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Європейським поліцейським управлінням і Грузією	4.04.2017
Ісландія	Угода між Ісландською Республікою та Європолом	28.06.2001
Ліхтенштейн	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Князівством Ліхтенштейн та Європейським поліцейським управлінням	28.01.2013
Молдова	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Європолом і Республікою Молдова	18.12.2014
Монако	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Урядом Його Величності Суверенного князя Монако і Європолом	06.10.2011
Чорногорія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Чорногорією та Європолом	16.06.2014
Північна Македонія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Північною Македонією та Європолом	23.10.2009
Норвегія	Угода між Королівством Норвегія та Європолом	28.06.2001
Сербія	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Україною та Республікою Сербія та Європолом	16.01.2014
Швейцарія	Угода між Швейцарською Конфедерацією та Європолом	19.07.2004
Україна	Угода про оперативне і стратегічне співробітництво між Україною та Європолом	14.12.2016

ціональній злочинності ведеться відносно восьми категорій злочинів. У рамках реалізації Угод здійснюється обмін досвідом, нормативно-правовими актами та методичними посібниками, організуються спільні семінари, ознайомчі візити та консультації. Сторони на постійній основі обмінюються стратегічною та технічною інформацією, що становить взаємний інтерес, а також аналітичними матеріалами з різних аспектів боротьби з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом. Найбільш розповсюдженими сферами співробітництва між Україною та Європолом є захист свідків, боротьба з фальшуванням, кіберзлочинністю, незаконним обігом наркотиків, легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом.

Список використаної літератури:

1. Legan I.M., Bondarenko K.S. Features of the free legal aid system in Ukraine and the European Union countries. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 3 (69). С. 148-151.
2. Когутич І.І. Міжнародно-правова допомога та співробітництво у кримінальному судочинстві України : посібник. Львів : Тріада Плюс, 2005. С. 40-41.
3. Офіційний сайт Європолу. URL: <https://www.europol.europa.eu/>
4. Сметаніна Н.В. Історичний розвиток уявлення про злочинність у радянській кримінології. *Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. Х.*, 2012. Вип. 23. С. 243–256.
5. Трунцевский Ю.В. Понятие транснационального преступления. *Международное уголовное право и международная юстиция*. 2014. № 3. С. 9-12.

Legan I. M. The role of Europol in international cooperation between preventing and combating transnational crime

The article is devoted to the study of the peculiarities of Europol's activity and its role and significance in the international cooperation of states on the prevention and counteraction of transnational crime. The article presents a chronology of the development of Europol as an international law enforcement body in preventing and combating transnational crime. In addition, it has been proven that the full functioning of Europol began in January 1994, when the work

of the Drug Enforcement Administration was launched. The article outlines that the establishment of Europol was provided for in the Maastricht Treaty (Treaty establishing the European Union), which was signed in 1992. Gradually, Europol's activities extended to other types of criminal offenses. It has been identified that one of Europol's main objectives is to combat organized crime, as its scale, importance and impact require joint coordinated action by all Member States. It has been analyzed and proved that Europol supports the law enforcement activities of the Member States through certain methods. The member states of Europol as of 2021 are described and it is outlined that the number of Europol staff is growing exponentially every year. The article describes the operational agreements within the framework of Europol's international cooperation with the countries of the world in the direction of combating transnational crime. The article proves that cooperation in combating and preventing transnational crime is conducted in relation to eight categories of crimes. Within the framework of the implementation of agreements, experience, normative-legal acts and methodical manuals are exchanged, joint seminars, study visits and consultations are organized. The article analyzes that the parties constantly exchange strategic and technical information of mutual interest, as well as analytical materials on various aspects of the fight against organized crime and international terrorism.

Key words: *organized crime, transnational crime, Europol, international cooperation, prevention, counteraction.*